

А вирішальним чинником забезпечення конкурентоспроможності не тільки економічної системи, але й країни в цілому виступає інноваційна сфера.

Список літератури:

1. Гринько Т.В. Інноваційний розвиток України: тенденції та проблеми / Т.В. Гринько. – Технологический аудит и резервы производства – № 1/3(9). – 2013. – С. 17-21.
2. Кубиній Н.Ю., Принципи та важелі інституалізації інноваційної діяльності / Н.Ю. Кубиній, М.Ю. Шеверя, О.А. Федорович, В.В. Попович // I Международная научно-практическая Интернет-конференция «Актуальные вопросы повышения конкурентоспособности государства, бизнеса и образования в современных экономических условиях»(Полтава, 14-15 февраля 2013 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20130214_econ/1_kubiniy.htm.
3. Перспективи інноваційного розвитку України: зб. наук. ст. за ред. Я.А. Жаліла. К.: Альтерпрес, 2002. – 160 с.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Ав-т. упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М.□М. Шевченко. – К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
5. Ховрак І.В. Фінансування інноваційного розвитку: реалії та перспективи / І.В. Ховрак // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – №1. – С. 229-235.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Шульга О.А., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна*

Сьогодні актуальним є питання підвищення ефективності та конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору, вирішення якого пов'язано з активізацією інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Однак, активізація інноваційних процесів в аграрному секторі вимагає значних коштів з боку господарюючих суб'єктів, які, як відомо, нині мають обмежені фінансові можливості. Саме тому існує необхідність в аналізі стану інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах України, встановлення причин, які перешкоджають їх інноваційному розвитку та визначення заходів для посилення інноваційної активності в агросфері.

Під агроінноваціями розуміють новації, що реалізуються в аграрній сфері та забезпечують прирощення там економічного, екологічного та соціального ефектів. Специфіка агроінновацій полягає у використанні в інноваційному процесі в сільськогосподарському виробництві природних факторів і компонентів, які при цьому виступають і безпосередніми об'єктами агроінноваційної діяльності. Крім того,

особливістю аграрних новацій є те, що їх впровадження в агросфері не виступає абсолютною гарантією підвищення конкурентоспроможності виробленої продукції та зростання її частки на ринку [5].

В аграрному секторі України нині спостерігається обмежене використання сільськогосподарськими підприємствами власних інноваційних розробок (вони переважно є користувачами розробок спеціалізованих науково-дослідних організацій). Найбільшу інноваційну активність демонструють підприємства з відносно вищим рівнем прибутковості. Крім того, серед джерел фінансування інновацій переважають власні кошти підприємств. Викликає занепокоєння і низький рівень використання сільськогосподарськими підприємствами джерел інформації щодо інноваційних розробок та можливостей їх запровадження від університетів та НДІ.

Аудит діяльності НААН України, проведений Рахунковою палатою України у 2010 р., визнав, що, незважаючи на наявний потужний науковий потенціал і щорічні бюджетні вкладення в розмірі понад 350 млн. грн., стан справ у сфері впровадження в аграрне виробництво наукових результатів підрозділів академії є незадовільним. Зокрема, зазначалося, що НААН України втрачає вплив на ринку генетичних (насінневих і племінних) ресурсів. У тваринництві позиції вже здано, а в рослинництві у найближчі 1-2 роки 3/4 представлених сортів матимуть іноземне походження. У тваринництві маточне поголів'я порід вітчизняної селекції у скотарстві становить від 6 до 15%, у свинарстві – від 0,2 до 4,5%, а птахівництво практично повністю орієнтовано на зарубіжні розробки [5].

Серед причин гальмування впровадження інновацій в сільському господарстві: недостатній рівень фінансового забезпечення підприємств, низька доступність кредитів і державної підтримки, нерозвиненість системи інформаційного забезпечення інноваційного процесу.

Однак, недостатня інноваційна активність сільськогосподарських підприємств в Україні зумовлена не лише вищевказаними чинниками, але й низкою інших, серед яких: відокремленість більшості сільськогосподарських підприємств від організацій, які виробляють та реалізують науково-технічну продукцію; орієнтація прикладної науки на розробку, а не на впровадження; низька привабливість інвестицій в інновації у сільському господарстві через неокупність інноваційних проектів в коротко- і середньостроковому періоді; недосконалість нормативно-правової бази регулювання і стимулювання інноваційної діяльності; нерозвиненість системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні та ін.

Для вирішення завдань вітчизняного агроінноваційного розвитку необхідно здійснити корінні перетворення як межах національної інноваційної системи, так і її аграрної складової (АІС). Зокрема, на рівні агроінноваційної системи важливо забезпечити кількісне і якісне зростання інноваційних пропозицій та стимулювати попит виробників на нововведення.

Визначальна роль у формуванні та забезпеченні функціонування агроінноваційної системи має належати державі, яка повинна взяти на себе повне

забезпечення фінансування фундаментальних досліджень. Прикладні ж проекти можуть реалізовуватися і за рахунок приватних джерел фінансування (крім, проектів, які спрямовані на екологізацію агропродовольчої діяльності).

Однак, роль держави полягає не тільки у фінансуванні фундаментальних науково-дослідних розробок в аграрній сфері. Необхідно також стимулювати розробку механізмів непрямой підтримки модернізації аграрного сектора, насамперед, для здійснення впливу на процес формування ринку агроінновацій, оскільки рішення про їх впровадження приймає безпосередньо сільськогосподарський виробник.

Головною метою формування національної агроінноваційної системи є забезпечення національної продовольчої безпеки у розрізі всіх її параметрів (достатності, доступності та безпечності продовольства), а також дотримання принципів сталого розвитку на основі інноваційної модернізації галузі. Тому на сучасному етапі важливо сконцентрувати науково-технічну діяльність в агропродовольчому секторі економіки України на прогнозуванні параметрів його довгострокового розвитку, на відборі пріоритетних для галузі інноваційних проектів та забезпечення підтримки відповідних наукових і прикладних досліджень.

З метою підвищення інноваційної активності в сільському господарстві слід вжити ряд заходів. По-перше, провести структурну перебудову економіки в напрямку збільшення частки високотехнологічного виробництва. По-друге, стимулювати розвиток наукоємних виробництв та галузей шляхом надання податкових пільг для підприємств, що застосовують технології, та запровадження санкцій для тих суб'єктів, які випускають застарілу продукцію та використовують неефективні ресурсо-, енерго-, екологотехнології. По-третє, розвиток інноваційної інфраструктури за принципом освіта-наука-виробництво. Доцільним буде створення інноваційно-виробничих кластерів, які є об'єднаннями взаємопов'язаних різних організацій (промислових компаній, дослідних центрів, наукових установ, органів державного управління та інші) на основі територіальної концентрації мереж спеціалізованих постачальників, основних виробників та споживачів, пов'язаних між собою технологічним ланцюжком. Кластери спрямовують свою діяльність на виробництво інноваційної продукції світового рівня, їх створення є особливо ефективним при реалізації програм економічного розвитку окремих регіонів, а іноді – навіть цілих країн. Крім того, кластерна система об'єднання підприємств дозволить подолати відразу кілька факторів, які перешкоджають розвитку інновацій у сільському господарстві.

По-четверте, необхідно вдосконалити правову базу (захист прав інтелектуальної власності, створення патентних судів) та підвищити рівень оплати праці працівників НДДКР.

По-п'яте, підвищити поінформованість аграріїв у сфері поширення інновацій.

Крім того, варто скористатися світовим досвідом державної підтримки інноваційної діяльності підприємств шляхом запровадження податкових пільг, зокрема: відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі; зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі;

звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; пільгове оподаткування дивідендів, отриманих по акціям фірм, що здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою вивільнення резервних коштів на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи; зменшення оподаткування прибутку на суму вартості приладів та устаткування, переданих вищим навчальним закладам, НДІ та іншим інноваційним організаціям.

Таким чином, основними завданнями інноваційного розвитку вітчизняної агросфери є: техніко-технологічна модернізація галузі, підвищення якості виробленої продукції та поліпшення екологічної складової сільськогосподарського розвитку. Визначальна роль у формуванні та забезпеченні функціонування агроінноваційної системи має належати державі.

Крім того, з метою посилення інноваційної активності сільськогосподарських підприємств необхідно: провести структурну перебудову економіки в напрямку збільшення частки високотехнологічного виробництва; стимулювати розвиток наукоємних виробництв та галузей шляхом надання податкових пільг для підприємств, що застосовують технології, та запровадження санкцій для тих суб'єктів, які випускають застарілу продукцію та використовують неефективні ресурсо-, енерго-, екологотехнології; розвиток інноваційної інфраструктури за принципом освіта-наука-виробництво; вдосконалити правову базу та підвищити рівень оплати праці працівників НДДКР; підвищити поінформованість аграріїв у сфері поширення інновацій.

Список літератури:

1. Алтухова Н.В. Проблеми інноваційного розвитку агропромислового комплексу України / Н.В. Алтухова // Агросвіт. – 2012. – №2. – С. 48-54.
2. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [П. Т. Саблук, О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
3. Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки: монографія; за ред. О.В. Шубравської; НАНУ ІЕП. – К., 2012. – С. 106-163.
4. Россоха В.В. Формування інноваційно-інвестиційної політики в аграрній сфері економіки: монографія / В.В. Россоха, О.М. Гусак. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 240 с.
5. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект / О. Шубравська // Економіка України. – 2012. – №1. – С. 27-35.